

Република Србија
КОМИСИЈА ЗА ЗАШТИТУ КОНКУРЕНЦИЈЕ

Извештај о анализи услова конкуренције на тржишту цемента у Републици Србији у периоду 2014-2017. година

(резиме)

У овом резимеу Комисија за заштиту конкуренције објављује само агрегатне податке о количинским показатељима тржишта производње и продаје цемента, имајући у виду да су подаци које су доставили учесници на тржишту заштићени подаци у смислу члана 45. Закона о заштити конкуренције. Имајући у виду да су на посматраном тржишту активна свега три произвођача, приказивање података у распонима о производњи и продаји појединачних учесника на овом тржишту омогућило би идентификацију података који су означени као заштићени и који немају својство информација од јавног значаја. У вези са наведеним, одређени подаци којима располаже Комисија неће бити даље публиковани.

Новембар, 2018. година

Предмет и циљ анализе

На основу одредби члана 21. став 1. тачка б) Закона о заштити конкуренције („Службени гласник РС”, број 51/09 и 95/13 - у даљем тексту: Закон), Комисија за заштиту конкуренције (у даљем тексту: Комисија) је спровела испитивање услова конкуренције на тржишту производње и продаје цемента на територији Републике Србије.

Предмет анализе јесте тржиште сивог (портланд) цемента у Србији. Оснивни циљ анализе је био да се сагледа структура и динамика конкуренције на предметном тржишту.

За потребе анализе као релевантно тржиште производа идентификовано је **тржиште сивог (портланд) цемента**. У оквиру тржишта сивог (портланд) цемента, посебно су анализирани сегменти производње, увоза, извоза и veleпродаје.

Као релевантно географско тржиште за потребе предметне анализе одређено је тржиште Републике Србије, с тим што је тржиште veleпродаје посматрано и на нивоу региона односно (одабраних) општина и градова.

Током анализе прикупљени су и обрађени подаци Министарства финансија - Управе царина о увозу и извозу цемента, као и подаци учесника на тржишту, произвођача и увозника цемента и то:

- CRH (Srbija) d.o.o. из Поповца,
- Lafarge beoćinska fabrika cementa d.o.o. из Беочина,
- "TITAN" d.o.o. из Косјерића,
- SEMEX SRB DOO из Ниша и
- NEXE BETON DOO NOVI SAD из Ветерника.

Комисија се у току анализе обратила и друштвима INTERNORMA d.o.o. из Новог Пазара, "Rex Trans" d.o.o. из Ариља и TONI COMMERCE 2011 DOO из Бујановца, која нису доставила тражене податке. Подаци о увезеним и продатим количинама друштва "Rex Trans" делимично су обухваћени подацима које је доставило друштво SEMEX SRB DOO и као такви су садржани у овој анализи.

Од учесника на тржишту тражено је да доставе детаљне податке о капацитетима, производњи/увозу и продаји на домаћем и иностраном тржишту, структури купаца и испорукама по општинама, као и ценовнике и политике продаје за све категорије производа. Поред наведених података, за потребе анализе коришћени су и подаци Републичког завода за статистику, као и други расположиви јавно доступни подаци и информације.

Анализа је обухватила временско раздобље од четири године, односно период од 2014. до 2017. године, и сви подаци прикупљени у току анализе односили су се на тај временски период.

Појам и врсте цемента

Цемент је хидрауличко минерално везиво које се добија млевењем тзв. портланд цементног клинкера - вештачког каменог материјала који се ствара печењем кречњака и глине, температура печења је 1350-1450°C. Поред портланд цементног клинкера, за чије се добијање користи мешавина кречњака и глине у односу 3:1 (однос маса), у цементу је редовно присутна и мања количина гипса (до 5%) који се додаје ради регулисања времена везивања цемента. Портланд цемент карактерише сразмерно константан хемијски састав. Реч је о хомогеном производу, ниског степена супституције.

Сам процес производње цемента је комбинација традиције и модерне технологије. Прва технолошка фаза у поступку производње цемента је вађење односно ископавање високо квалитетних сировина. Сировина потребна за производњу цемента састоји се од руде гвожђа, алумината, калцијум карбоната и силицијум диоксида. То су минерали који се налазе у кречњаку и лапорцу. Ове сировине, које се налазе у природи, затим се дробе, а у овој фази се додају и други минерали како би се сировинска смеша оптимизовала. Ти додатни материјали могу бити нуспроизводи других индустрија. Сировинска смеша се затим допрема до фабрике, где се смешта у депое.

Наредна фаза је припрема сировина. У овом поступку се основне и корективне компоненте дробе, ситне, мељу и суше, да би се као производ добило сировинско брашно одговарајућег хемијског састава. Након дехидратације и декарбонације (калцинације) и загревања до 1450°C почиње процес синтеровања, односно печења у ротационој пећи. Како би се достигла висока температура потребна је топлота која се добија путем горива, која могу бити или фосилна или обновљива. Хлађењем течне фазе добијене у пећи добија се цементни клинкер, који се након хлађења у хладњаку, складишти до млевења.

Цементни клинкер се меље заједно са додацима (троска, пепео, кречњак) и гипсом (или само са гипсом) у производ који се назива цемент односно портланд цемент. Након млевења, цемент се складишти у силосе, одакле се у ринфузном стању или пакован у врећама транспортује потрошачима.

Цемент је незаобилазна сировина у свим видовима грађевинарства, од изградње стамбених, пословних и индустријских објеката, преко мостова, тунела и путева до подземних радова и подлога. Цементи се у општем случају могу поделити на врсте и класе. Врсте представљају категорије цемената с обзиром на састав и технологију производње, док класе цемената означавају њихове механичке карактеристике. Деле се у две основне групе: на цементе на бази портланд цементног клинкера и на остале - специјалне врсте цемената. То су сви цементи који се производе млевењем портланд цементног клинкера. У ту групу спадају цементи који поред портланд цементног клинкера садрже и друге различите додатке који мењају својства портланд цемента у зависности од садржаја. Повећавањем ових додатака јаче се испољавају разлике између ових цемената и чистог портланд цемента. Иако су чврстоће ових цемената у почетку мање од чврстоћа чистог портланд цемента, они углавном при већим старостима од 28 дана, надмашују те чврстоће. Због тога имају исте класе као и чист портланд цемент. Такође у зависности од

садржаја ових додатака, мењају се и захтеви за количином воде, нарочито ако се као додатак појављују пуцолани.

Портланд цемент нема других састојака осим оних који улазе у састав портланд цементног клинкера, изузев додатака гипса који је неопходан ради регулисања времена везивања. Ово је несумњиво најзначајнија врста цемента, пошто она представља основ за добијање већине других врста цемента. У светским оквирима од укупне производње свих цемената на портланд цемент отпада око 70%¹.

Сиви цемент може бити издељен према одређеним разредима, који су прецизирани од стране Европског комитета за стандардизацију у издању EN 197-1, иако разматрања на страни понуде показују да различити разреди сивог цемента представљају јединствено тржиште производа. Европска комисија је била доследна у својим одлукама да сиви цемент свих разреда представља једно тржиште производа. Сиви цемент се продаје у врећама или у ринфузу. Цемент у ринфузу и цемент у врећама представљају јединствено тржиште производа (тј. тржиште сивог цемента) и испоручују се од стране истих испоручиоца. Они представљају различите модалитете дистрибуције, а не различите производне карактеристике. Вреће које садрже око 25-30 kg се продају у "уради сам" продавницама и код продаваца грађевинског материјала на мало. Цемент у ринфузу се обично продаје фабрикама бетона, фабрикама бетонских производа или великим грађевинским локацијама.

Генерално, сви произвођачи цемента продају и цемент у врећама и цемент у ринфузу, што значи да је конкурентски пејзаж сличан. Из перспективе понуде, постројења за паковање у вреће су постројења ниске технологије и не захтевају значајна улагања. Било који добављач цемента може лако да достави и отпреми цемент у врећама.

Производња цемента

Према расположивим подацима Републичког завода за статистику за период 2014-2016. година², производња портландског цемента (шифра производа: 2351.12.10) има растући тренд и у 2016. години је за 10% већа од остварене производње у 2014. години.

Табела бр. 1. - Производња портландског цемента и ланчани индекси (2014-2016)

Година	Производња		Реализација	
	тона	ланчани индекс	тона	ланчани индекс
2014	1,631,633		1,613,861	
2015	1,654,390	101	1,667,004	103
2016	1,800,805	109	1,774,404	106

Извор: РЗС

¹ Извор: www.wikipedia.org

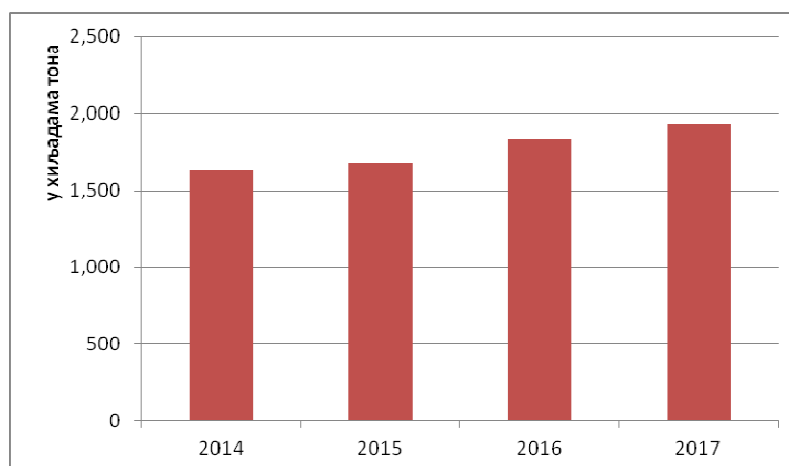
² Производња индустријских производа из Годишњег истраживања индустрије Продкома

Поред јавно доступних података Републичког завода за статистику о агрегатној производњи цемента, у току анализе прикупљени су и обрађени подаци учесника на тржишту о оствареној производњи цемента у посматраном периоду.

На територији Републике Србије присутна су три произвођача цемента. Друштво CRH Србија (бивши Holcim)³ управља фабриком у Поповцу која се налази 160 km југоисточно од Београда, друштво Lafarge управља фабриком у Беочину лоцираном 95 km северно од Београда, док друштво Titan поседује фабрику у Косјерићу, лоцирану на око 135 km југозападно од Београда. Удаљеност између фабрика цемента у Поповцу и Беочину је приближно 240 km. Цементара у Косјерићу је удаљена од цементаре Lafarge око 180 km, а од цементаре Holcim око 190 km. Сва три произвођача цемента поризводе претежно или искључиво сиви цемент.

Према подацима о оствареној производњи сивог (портланд) цемента достављеним од стране учесника на тржишту, укупна производња цемента у Србији у периоду од 2014. до 2017. године бележи раст по просечној годишњој стопи од 6%, тако да је остварена производња у 2017. години била за 19% већа од остварене производње у 2014. години.

Графикон бр. 1 - Производња цемента у Србији (2014-2017)

Извор: Калкулације СЕА на бази података учесника на тржишту

Посматрано према инсталисаним капацитетима за производњу цемента, тржиште цемента у Републици Србији карактериште олигополска структура, високог степена концентрисаности са Херфиндал-Хиршмановим индексом који износи 3576.

Произвођачи цемента у просеку користе око 50% инсталисаних капацитета. Степен искоришћености капацитета је у посматраном периоду код свих учесника на тржишту био најнижи у 2014. години, када је и производња била на минимуму, да би у годинама које су уследиле дошло до извесног пораста степена искоришћености капацитета код свих учесника на тржишту, што је резултирало просечном искоришћеношћу капацитета од 56% у 2017. години.

³ Према подацима тог друштва, CRH је преузела пословање у Србији почев од 1.08.2015. године.

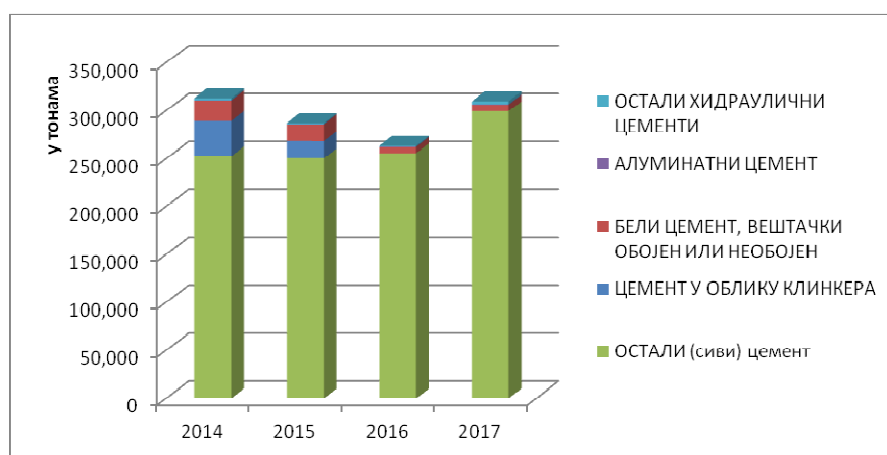
Увоз цемента

Према царинској класификацији, увоз цемента је обухваћен следећим тарифним ознакама:

- 2523 10 00 00 - Цемент у облику клинкера;
- 2523 21 00 00 - Портланд цемент - Бели цемент, вештачки обојен или необојен;
- 2523 29 00 00 - Портланд цемент –Остали (сиви);
- 2523 30 00 00 - Алуминатни цемент;
- 2523 90 00 00 - Остали хидраулични цемент

У укупном увозу цемента доминира увоз под тарифном ознаком 2523 29 00 00, којом је обухваћен сиви цемент од портланд цементног клинкера. Увоз сивог цемента чини око 97% (количински) и око 93% (вредносно) укупног увоза цемента у 2016. и 2017. години, за разлику од 2014. и 2015. године, када је удео увоза сивог цемента, по количини и вредности, био уравнотежен и износио је око 80% у 2014. години, односно око 87% у 2015. години.

Графикон бр. 2 - Увоз цемента – структура (2014-2017)

Извор: Калкулације СЕА на бази података Управе царина

У односу на увоз сивог цемента, увоз белог цемента је занемарљив и у 2016. и 2017. години износи свега око 2% (количински), односно око 5% (вредносно) укупног увоза. Увоз белог цемента је био нешто значајнији у периоду 2014-2015. година. Један од могућих разлога за значајнији увоз свакако јесте и нижа цена белог цемента у овим годинама. У осталим посматраним годинама просечна увозна цена белог цемента била двоструко виша од просечне увозне цене сивог цемента.

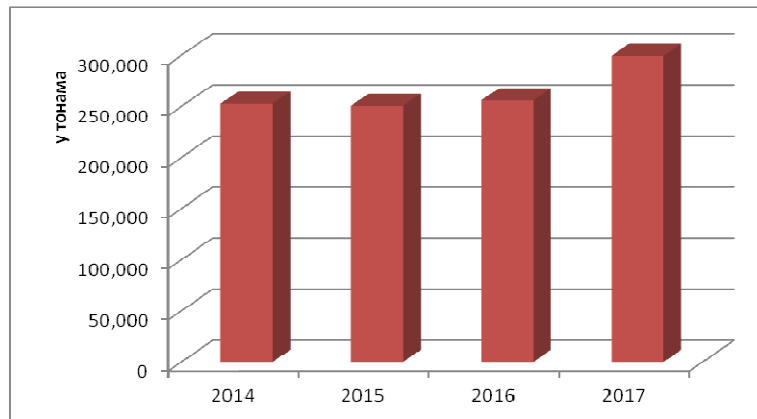
Табела бр. 2 - Просечна увозна цена белог и сивог цемента (ЕУР/тони)

Врста цемента према тарифној ознаци	2014	2015	2016	2017
БЕЛИ ЦЕМЕНТ, ВЕШТАЧКИ ОБОЈЕН ИЛИ НЕОБОЈЕН	86.9	90.8	153.0	152.4
ОСТАЛИ (сиви) цемент	71.8	69.3	66.5	70.4
Однос просечних увозних цена	1.21	1.31	2.30	2.17

Извор: Калкулације СЕА на бази података Управе царина

С обзиром на доминантан удео сивог цемента у укупном увозу, као и на значајну разлику у цени, у даљој анализи као показатељ увоза коришћен је податак о увозу сивог цемента тарифне ознаке 2523 29 00 00.

Графикон бр. 3 - Увоз сивог цемента (2014-2017)

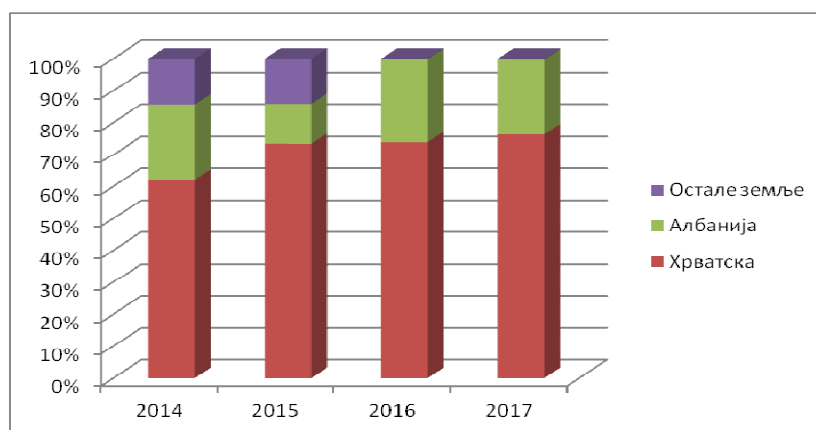

Извор: Калкулације СЕА на бази података Управе царина

Увоз сивог цемента има растући тренд у посматраном периоду, упркос незнатном паду од 1% оствареном у 2015. години. У 2017. години увоз цемента је достигао 300 хиљада тона и био је за 19% већи од оствареног увоза у 2014. години.

Конкурентски притисак на домаће произвођаче цемента врше увозници цемента који се производи у земљама у окружењу, што може бити резултат релативно мале удаљености фабрика од границе Републике Србије, односно економске исплативости превоза цемента. Цемент се претежно увози из Хрватске⁴ (око 75%) и Албаније⁵ (око 25%), док је увоз из осталих земаља маргиналан и у 2016. и 2017. години у тоталу не прелази 1%.

Графикон бр. 4 - Увоз према земљи порекла (2014-2017)

Извор: Калкулације СЕА на бази података Управе царина

⁴ Нехе - фабрика Našicecement - Нашице, Сетех - Солин

⁵ Фабрика у власништву грчког "Titana", Fushe Kruje - Тирана

У посматраном четворогодишњем периоду, увоз из Хрватске повећан је за 46%, док је увоз из Албаније већи за 18%.

Табела бр. 3 - Просечна увозна цена по земљи порекла (ЕУР/тони)

Земља порекла	2014	2015	2016	2017
Хрватска	75	71	69	72
Албанија	63	61	59	60
Укупно	72	69	67	70

Извор: Калкулације СЕА на бази података Управе царина

Цемент пореклом из Хрватске је уједно и најскупљи у целом посматраном периоду, и од просечне увозне цене скупљи је за 3-4%, док је од цемента пореклом из Албаније скупљи за 16-20%.

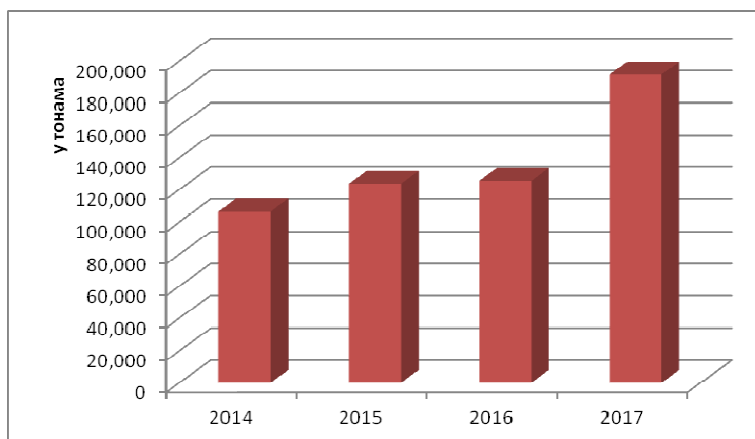
Извоз цемената

У укупном извозу цемента доминира извоз под тарифном ознаком 2523 29 00 00, који обухвата сиви цемент од портланд цементног клинкера.

У периоду од 2014. до 2016. године извоз сивог цемента чинио је готово 100% укупног извоза цемента по количини и вредности, да би у 2017. години извоз цемента под тарифном ознаком 2523 10 00 00 (цемент у облику клинкера) остварио 8% укупно извезених количина и 4% вредности извоза. Остале врсте цемента имају занемарљиво учешће у извозу. С обзиром на доминантно учешће сивог цемента у укупном извозу, даља анализа извоза биће фокусирана само на сиви цемент од портланд цементног клинкера.

Укупан извоз цемента у посматраном периоду има растући тренд, тако да је у 2017. години извоз био за 80% већи од оствареног извоза у 2014. години. Значајно повећање извоза остварено је управо у 2017. години, када је извоз био за 53% већи у односу на претходну 2016. годину.

Графикон бр. 5 - Извоз сивог цемента (2014-2017)

Извор: Калкулације СЕА на бази података Управе царина

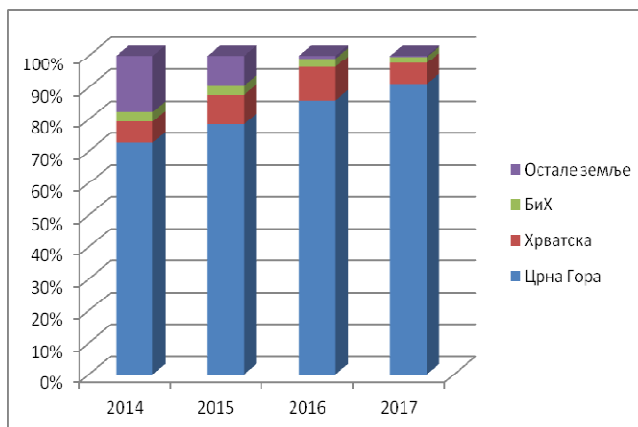
Вредносно посматрано, извоз сивог цемента расте све до краја посматраног периода. У 2017. години извоз цемента је био за 73% већи у односу на базну 2014. годину.

Просечна извозна цена сивог цемента је у посматраном периоду имала релативно стабилан тренд и кретала се у распону од 64 до 69 евра по тони.

Цемент се претежно извози у Црну Гору и тај тренд показује тенденцију раста, с обзиром на то да је у периоду од четири године (2014-2017) извоз у ту земљу повећан за 125%. Извоз цемента у Црну Гору чинио је између 73% и 91% укупно извезених количина и између 79% и 90% вредности укупно извезеног цемента.

Извоз у Хрватску у 2016. години остварује раст од 84% у односу на 2014. годину и достиже 10% укупно извезених количина цемента у тој години, након чега следи благи пад извоза у 2017. години.

Графикон бр. 6 - Извоз према земљи одредишта (2014-2017)

Извор: Калкулације СЕА на бази података Управе царина

Просечна извозна цена ка највећем купцу српског цемента, Црној Гори, имала је у посматраном четворогодишњем периоду благо опадајући тренд и у 2017. години износила је 66 еур/т. Сличан тренд и ниво цена бележи и извоз у Хрватску, док је извоз у Босну и Херцеговину у целом посматраном периоду значајно скупљи, али ценовно стабилан и износи око 82 евра по тони.

Табела бр. 4 - Просечна извозна цена по земљи одредишта (ЕУР/тони)

Земља одредишта	2014	2015	2016	2017
Црна Гора	71	68	67	66
БиХ	81	82	82	82
Хрватска	71	72	68	67

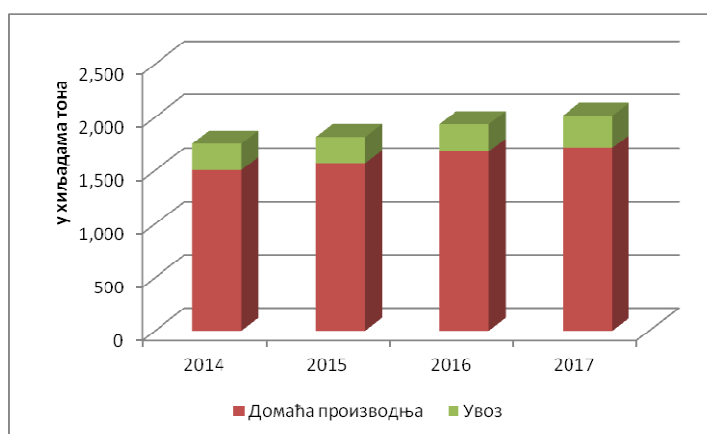
Извор: Калкулације СЕА на бази података Управе царина

Продаја цемента

Укупна продаја цемента из домаће производње на тржишту Србије пратила је тренд производње у целом посматраном периоду и у 2017. години била је за 14% већа од остварене продаје у 2014. години. Уколико се подаци о продаји домаћих произвођача упореде са подацима о агрегатној производњи, може се закључити да домаћи произвођачи на тржиште Србије пласирају око 90% укупне производње.

Агрегатну понуду цемента на тржишту Србије поред цемента из домаће производње чини и цемент из увоза. Под претпоставком да се целокупна увезена количина цемента пласира на домаћем тржишту у години увоза, цемент увозног порекла је све више заступљен на домаћем тржишту и у 2017. години чини 15% укупне продаје.

Графикон бр. 7 - Продаја цемента на тржишту Србије из домаће производње и увоза

Извор:Калкулације СЕА на бази података учесника на тржишту

Тржишни удели произвођача на тржишту продаје су релативно стабилни и не одступају значајно од њихових удела на тржишту производње.

У односу на укупно продате количине на домаћем тржишту, продаја у оквиру групе је релативно мала, што показује да произвођачи цемента претежан део прихода од продаје цемента остварују продајом трећим лицима.

Поред података добијених од произвођача цемента о оствареној продаји на домаћем тржишту и података о агрегатном увозу које је доставила Управа царина, Комисија се у току анализе обратила и највећим увозницима цемента. Од укупно пет увозника којима су послати захтеви за доставу информација, тражене податке су доставила два друштва и то: СЕМЕХ SRB DOO NIS⁶ и NEXE BETON DOO NOVI SAD. Подаци о оствареној продаји на тржишту Србије које су ови увозници доставили искоришћени су за калкулацију тржишних удела тих друштава на тржишту продаје, док је за преостале увознике, у

⁶ Друштво је доставило и податке о количинама које је друштво СЕМЕХ Hrvatska d.d. директно продало купцима на територији Републике Србије.

недостатку прецизнијих података, претпостављено да су целокупне увезене количине продате у години увоза.

На описан начин дошло се до најбоље могуће процене величине тржишта сивог цемента и тржишних удела произвођача и увозника у периоду 2014-2017. година. Упоредњујући овако процењене тржишне уделе произвођача са тржишним уделима које смо добили када смо узели да је целокупна увезена количина и продата у години увоза, могли смо да закључимо да су одступања минимална.

Просечна продајна цена сивог цемента израчуната је као однос укупно остварене продаје по вредности и по количини. Просечне продајне цене су имале негативан тренд у посматраном четворогодишњем периоду, уз изузетак 2016. године када је дошло до незнатног повећања цена у распону од 1-4% у односу на претходну 2015. годину. У односу на почетак посматраног периода, у 2017. години остварен је релативно уједначен пад просечне продајне цене од 2% до 5%.

Упоредно кретање просечне продајне цене сва три произвођача и два увозника, показало је да су цене биле најприближније у номиналном износу у 2015. години, када су код произвођача оне биле готово изједначене, након чега се примећује размимоилажење у тренду и нивоу цена.

У следећем кораку посматрали смо упоредно кретање укупног обима производње цемента и просечне продајне цене, израчунате као однос укупне остварене продајне вредности и укупног обима продаје у односним годинама.

Графикон бр. 8 - Кретање обима производње и просечне продајне цене произвођача (2014-2017)

Извор:Калкулације СЕА на бази података учесника на тржишту

На левој у оси приказана је производња сивог цемента у хиљадама тона, док је на десној у оси приказана просечна произвођачка цена у РСД/т. Видимо да је пораст производње у посматраном четворогодишње периоду за 19% био праћен смањењем просечне продајне цене за 5%.

Учесници на тржишту цемент испоручују како финалним потрошачима, тако и велепродавцима. У категорију финалних потрошача сврставају се бетоњерке, грађевинске фирме, произвођачи бетонских елемената и других производа, док се остали купци који цемент купују ради даље продаје третирају као дистрибутери, односно велепродавци.

У посматраном четворогодишњем периоду просечна цена цемента на паритету франко фабрика смањена је у распону од 2-6%. Значајнији пад просечне продајне цене остварен је у 2015. години, када су цене снижене за приближно 10% у односу на претходну, 2014. годину. У 2016. и 2017. години долази до извесног „оправка“ цене цемента, али она и даље не достиже ниво из 2014. године.

Уважавајући чињеницу да увозници немају цену франко фабрика, те да су њихове продајне цене исказане са свим припадајућим трошковима транспорта до места испоруке, у следећем кораку извршено је просто упоређивање просечних продајних цена за испоруке у одабраним (већим) градовима односно општинама. Просечне продајне цене за сваки град односно општину добијене су тако што је укупна вредност испоруке у том граду/општини подаљена са укупном испорученом количином. Спроведена анализа је показала да разлике у ценама нису очекиване. Примера ради, цена која укључује и трошкове испоруке на паритету франко Београд код појединих произвођача у појединим годинама нижа је од цене франко фабрика, што је посебно карактеристично за 2014. и 2017. годину. Такође, просечна цена на паритету франко купац у региону Београд је најчешће нижа од просечне продајне цене на истом паритету у осталим општинама односно градовима. Ово се делимично може објаснити чињеницом да је у региону Београд конкуренција интензивнија него у другим регионима, између осталог и услед тога што се удаљеност фабрика од Београда не разликује значајно и креће се у распону од 95 до 167 км, те сви учесници на тржишту врше испоруку у београдском региону.

У циљу утврђивања степена повезаности између места испоруке и продајне цене, у следећем кораку извршена је корелациона анализа просечних продајних цена франко купац и удаљености места испоруке од фабрике. Просечна продајна цена за свако место испоруке добијена је на основу достављених података произвођача о испорученим количинама и вредности испоруке по појединачним општинама у Србији, укључујући и испоруку у фабрици. Затим је за сваког произвођача израчуната удаљеност сваког појединачног места испоруке од фабрике према најбржој рути приказаној на сајту www.google.rs/maps и исказана је у километрима⁷.

Коефицијент корелације је мера јачине (степен) и смера повезаности између две променљиве величине. Вредности коефицијента корелације крећу се у распону од (+1) што означава перфектну позитивну корелацију, до (-1) што означава перфектну негативну корелацију. Вредности блиске нултој означавају веома слабу корелацију или у случају нулте корелације потпуно одсуство исте.

Спроведена анализа није показала да су удаљеност места испоруке од фабрике и продајна цена франко купац високо корелисане величине, што значи да купци на већој удаљености од фабрике не плаћају по правилу и скупљи цемент и обрнуто. Истовремено, појединачни

⁷ За преузимање у фабрици узето је да је удаљеност 0 км.

коэффициенти корелације не прелазе 0.4, што нам говори да је корелациона повезаност слаба, а што би се у конкретном случају могло интерпретирати тако да између удаљености од фабрике и продајне цене франко купац не постоји значајна узајамна веза.

Анализа продајних политика

Политике продаје цемента представљају упутства и смернице за формирање цена цемента и служе за ближе дефинисање продајних активности друштава. Од пет учесника на тржишту обухваћених анализом, дефинисане продајне политике доставила су два учесника, док је код осталих учесника на тржишту комерцијална политика опредељена званичним ценовником и/или засебним одлукама.

Прегледом података које садрже продајне политике, ценовници и пратеће одлуке учесника на тржишту обухваћених анализом, могло се закључити да фактурисана цена (произвођача) најчешће садржи следеће елементе:

- 1) основна цена (цена франко фабрика према званичном ценовнику)
- 2) накнаде,
- 3) попусти и
- 4) транспорт.

Попусти се одобравају по више основа и у начелу се могу груписати на:

- попусте засноване на сегментацији купаца (попусти базирани на маркетиншкој и продајној стратегији компаније, а најчешће по каналима потрошње – дистрибутер, грађевинарство, бетоњерке, прашкасти материјали и сл., као и према томе да ли купују цакирани или ринфузни цемент).
- регионалне попусте (попусти за поједине општине или регионе, који се одобравају по основу специфичних тржишних услова у одређеној регији),
- пројектне попусте (попуст за купце који раде на пројекту, а који из перспективе компаније имају одређени значај),
- промотивни или акцијски попусти (попуст одобрен у промотивне сврхе, ограничен временски и просторно),
- рабати за једнократне аванске уплате и сл.

Количински рабати могу бити годишњи, квартални и месечни, могу се исплаћивати у одговарајућој количини цемента која одговара обрачунатом рабату, а по захтеву купца за износ обрачунатог рабата могуће је извршити поврат средстава. Количински рабати се најчешће исказују кроз рабатне скале у виду процента или евра/тони, а могу бити и једнократно уведени и/или укинати засебним одлукама друштва.

Пројектни рабати се даље могу разврставати према типу пројекта на аграрни, енергетски, инфраструктура, индустријски објекти и пројекти по величини, у оквиру којих се исказују посебне рабатне скале према скали потрошње цемента.

Закључак

Анализа тржишта производње и продаје сивог (портланд) цемента спроведена је са циљем да се сагледа структура и динамика тог тржишта. За потребе анализе прикупљени су и обрађени подаци учесника на тржишту, произвођача и увозника цемента, који су се односили на период 2014-2017. година.

Спроведена анализа је показала да је производња цемента у Републици Србији у посматраном периоду остварила раст по просечној годишњој стопи од 6%, што је резултирало тиме да је укупна производња у 2017. години била за 19% већа од остварене производње у 2014. години. Тржишна структура и тржишни удели остали су релативно стабилни у посматраном периоду.

Цементаре у просеку користе око 50% инсталисаних капацитета. Степен искоришћености капацитета је у посматраном периоду код свих цементара био најнижи у 2014. години. У периоду који је уследио приметан је пораст степена искоришћења капацитета код свих учесника на тржишту, што је резултирало просечном искоришћеношћу капацитета од 56% у 2017. години.

Цемент увозног порекла је све више заступљен на домаћем тржишту и у 2017. години чини 15% укупне продаје. Увоз цемента има растући тренд у целом посматраном периоду, тако да је у 2017. години био за 19% већи од оствареног увоза у 2014. години. Цемент се претежно увози из земаља у окружењу, Хрватске (око 75%) и Албаније (око 25%), док је увоз из осталих земаља маргиналан и не прелази 1%.

Укупан извоз цемента у посматраном периоду такође има растући тренд, тако да је у 2017. години извоз био за 80% већи од оствареног извоза у 2014. години. Цемент се претежно извози у Црну Гору и тај тренд показује тенденцију раста, док се далеко мање количине извозе у Хрватску и БиХ.

Упоређивањем просечних продајних цена на паритету франко фабрика са просечним продајним ценама франко купац за поједина места испоруке (општине), констатовали смо да разлике у ценама нису увек очекиване. Приметили смо да је цена која укључује и трошкове испоруке на паритету франко Београд код појединих произвођача у појединим годинама нижа од цене франко фабрика, што је посебно карактеристично за 2014. и 2017. годину. Такође, можемо приметити да је просечна цена на паритету франко купац у региону Београд најчешће нижа од просечне продајне цене на истом паритету у осталим општинама односно градовима.

У периоду 2014-2017. година просечна цена цемента на паритету франко фабрика смањена је у распону од за 2-6%. Пад цене могао се и очекивати имајући у виду да је у посматраном периоду дошло до раста укупних произведених количина цемента. Пораст производње у посматраном четворогодишње периоду за 19% био је праћен смањењем просечне продајне цене за 5%.

Имајући у виду значај цементне индустрије за развој грађевинарства и свеукупан индустријски развој, као и закључке ове анализе, Комисија ће и у будуће са посебном пажњом пратити понашање учесника на том тржишту и околности које би могле да укажу на повреде Закона.

Комисија за заштиту конкуренције